

VI. Novověk (tradičně 1492 – asi 1914)

A. Časové vymezení a obecná charakteristika novověku

Novověká epocha lidských dějin sahá od přelomu 15. a 16. století až do moderní doby: jako tradiční počáteční datum se nejčastěji uvádí rok 1492, kdy mořeplavec Kryštof Kolumbus objevil pro Evropany Ameriku. Konec novověku bývá zpravidla spatřován na počátku 20. století (v r. 1914). Všeobecně se totiž přijímá za nepochybné, že 20. a 21. století představují již novou dějinnou epochu. Jistý problém ovšem představuje hledání jejího názvu; někdy se hovoří o *době nejnovější*, což je ovšem termín poněkud nepraktický (co přijde potom?). *Pro zajímavost uvedme, že český filozof Radim Palouš vytvořil pro označení naší doby výstižný pojem světověk.*

Novověk je charakteristický především **rozsáhlým a intenzivním propojením evropských dějin s vývojem v jiných světadílech**. Ve vnitřním společenském vývoji mnoha zemí se rozvíjí úsilí o **politický vliv širších vrstev obyvatelstva**.

B. Počátky novověku

1. Zámořské objevy

a) Příčiny

Již jsme poznali, že v **pozdním středověku** se evropská společnost ocitla v **první krizi feudalismu** (viz V.D.1.). Situaci komplikovaly i další skutečnosti:

1. Zvýšila se **nerovnoměrnost** ve vývoji jednotlivých evropských oblastí. Prosperovala a **bohatla italská města** (nejvýznamnějšími byly Benátky a Janov), jejichž kupci ovládali **obchod s Asií** (přicházející po **Hedvábné stezce** apod.; viz V.E.). Jiné země, např. ve **střední Evropě**, se však potýkaly s **hospodářským poklesem** a další státy, zejména v **západní Evropě**, teprve **připravovaly svůj vzestup**.

2. V **Evropě** se projevoval **relativní nedostatek mincovních drahých kovů** (neboť se vyčerpaly mnohé tradiční těžební oblasti, vzrostla hodnota kolonizovaných pozemků, penězi se platilo orientálním kupcům) a **nízký objem platidel** se stal **brzdou hospodářského rozvoje**.

3. V atmosféře počínající renesance **šlechta a vzcházející se měšťský patriciát** usilovaly o širší dovoz **luxusního zboží orientálního původu** (látek, koberců, porcelánových aj. nádob, barviv, výrobků z ušlechtilých kovů a vzácných dřev atd.), k němuž se nyní připojovalo také **exotické koření** (pro své gastronomické, konzervační, ale i antiseptické využití).

4. Ovšem **turecká expanze** do jihovýchodní Evropy a **mocenské soupeření mezi Tureckem a arabským Egyptem ochromily středomořský obchodní provoz** ve směru **Východ – Západ**.

Karavana na Hedvábné stezce

Evropané tedy začali hledat **náhradní cesty do Orientu**.

Nejžádanější cílovou zemí se stala **Čína** (o níž Evropanům kolem r. 1300 referoval Marco Polo, viz V.C.13.), záhadné **Japonsko** a především pohádkově bohatá **Indie** (a za ní ležící **Indočína**; odtud názvy *Přední* a *Zadní Indie*). Lákalo však také vnitrozemí Afriky, o němž se vědělo, že se tam nacházejí ložiska zlata. Do nitra Asie a Afriky se vydávali první evropští odvážlivci: kupci, diplomati aj.

K rozhodujícímu zlomu došlo v době, kdy vznikl nápad obejít muslimské panství ve východním Středomoří prostřednictvím **námořních výprav podél západoafrického pobřeží**. Tento projekt byl ovšem pro italská města příliš vzdálený a příliš náročný. Iniciativy se tedy chopili Portugalci a po nich také Španělé. **Náskok Portugalska** vyplýval z toho, že země již ve 13. století dokončila svůj díl reconquisty proti Arabům a sjednotila se v Portugalské království.

